

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Septima. Quodnam sit supremum Genus hujus Prædicamenti?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

ificantur relationes. Probatur aut. quia ad eandem albedinem terminatur relatio similitudinis & dissimilitudinis, sed istæ sunt relationes speciei diversæ; ergo ad eundem terminum materialiter sumptum plures relationes speciei diversæ terminari possunt.

III.
à pluribus
specificari
possunt.

DICO 2. *Relationes specificæ, quæ non petunt essentialiter terminari ad plures terminos diversæ speciei, specificari possunt à fundamento proximo, vel termino proximo, vel ratione fundandi.* Hæc apud authores sic non proponitur, in re tamen est cum tertiâ sententiâ, & Probatur quoad singulas partes. Quia quando sunt duæ relationes talis naturæ, quod non respiciat essentialiter aliquid, quod non respicit essentialiter altera; distinguuntur essentialiter & specie; ergo benè desumi potest differentia specificæ à fundamento proximo. Probatur aut. Spiratio passiva essentialiter distinguitur à filiatione divinâ, sed non ex eo, quod petant respicere diversum terminum, quia respiciunt eundem terminum, & si per impossibile non haberent diversas rationes fundandi, seu diversas processiones; ergo quando non petunt terminari ad plures terminos speciei distinctos, benè desumitur specificatio à fundamento proximo. Sed ne alicui negotium faceant relationes divinæ, probo id etiam ex creatis: Relatio diversitatis in homine & equo ad canem est diversæ speciei ob diversitatem fundamentorum præcisè, & eodem argumento probatur etiam secunda pars de illis, quæ respiciunt diversos terminos, verbi gratiâ, dissimilitudo & similitudo hujus albi ad illud album, & illud nigrum. Probatur tertia pars, quia secundum probabilem sententiam cognitio clara & obscura de eodem objecto distinguuntur specie, ex eo præcisè quod habeant diversam rationem referendi.

IV.

Dices: Totum esse relationis est ad aliud habere, id est, ad terminum; ergo non specificatur relatio à fundamento. R. dist. ant. totum esse relationis est ad aliud se habere, id est, tota sua essentia consistit in eo, quod referat suum fundamentum ad suum terminum; concedo aut. ita quod nihil respiciat, præter solum terminum; nego ant. & consequentiam simul, quia cum essentialiter postulat relatio habere aliquid, quod referat seu fundamentum, quam aliquid ad quod referat, scilicet terminum, non est ratio, quare magis sumeret suam specificationem ab uno, quam ab altero; ergo si nec solus terminus, nec solum fundamentum dat esse relationi, nec etiam unum vel alterum solum dabit specificationem, sed hoc jam, jam illud juxta exigentiam, secundum quam petunt referri, ut conclusionem specificavi; si verò casus conclusionis non est, tunc ab utroq; simul desumere possunt suam specificationem. Et hæc limitatio valet ad occurrendum multis argumentis & ad ea solvenda.

Instabis: Quando producitur calor ab aliquâ causâ in instanti, & alius calor successivè est vera relatio causæ ad effectum in utraq; productione, eaq; specie distincta sed fundamentum est idem, sicut & terminus, ergo, &c. ergo non benè potest desumi specificatio relationis ab utroq; R. dist. ma. quoad illam partem, quæ

dicit, quod sint diversæ speciei essentialiter, nego ma. accidentaliter concedo, ita videlicet, quod in uno producantur plures partes simul, in alio non, & sic etiam esset respondendum de aliis effectibus in instanti & successivè productis.

QUÆSTIO VII.

Quodnam sit supremum genus hujus prædicamenti?

Antequam ad resolvendam questionem moveam manum, Prius prænotare oportet modum relativorum & relationum, quos Aristoteles 5. Met. cap. 15. assignat, qui sunt secundum tres principales. Primus modus est eorum relativorum vel earum relationum, quæ fundantur super unitatem & multitudinem, ubi per unitatem non intelligitur numerica, sed quamcumque convenientiam & unitas aliorum, sive sit postea generica, sive specificæ. Triplex autem est unitas, scilicet unitas in substantiâ, unitas in quantitate, & unitas in qualitate, similiter etiam triplex est multitudo, nimirum in substantiâ, quantitate, & qualitate; Relatio fundata super unitatem in substantiâ vocatur *identitas*, ut est inter hominem & brutum, propter rationem genericam, inter Sortem & Cajum, ex specificâ insuper, qui dicuntur eandem habere naturam. Relatio quæ fundatur super unitatem in quantitate, dicitur *æqualitas*, & est quando aliqua duo habent convenientiam in quantitate, ut duo ligna bipalmaria; aliqui huc recensent etiam convenientias in perfectione; verumtamen cum non sit hic de quantitate virtutis, sed molis sermo, ex mente Aristotelis simpliciter sunt excludendi. Relatio, quæ fundatur super unitatem in qualitate, dicitur *similitudo*, ut est relatio quæ rosa A dicitur, similis rosæ B propter albedinem, vel virendinem in utraq; subjectam; E contra verò relatio, quæ fundatur super multitudinem in substantiâ est ea, quæ habet disconvenientiam in essentia seu naturis vel totalibus, ut homo & animal; vel partialibus, ut inter vivens brutum & plantam, & dicitur *diversitas*, quæ fundatur in multitudine quantitatis est *inæqualitas*, & quæ in multitudine qualitatis dicitur *dissimilitudo*.

Secundus modus relativorum & relationum est earum quæ fundantur in actione vel passione, Circa quem modum satis inter se diversificant Authores, quæ diversitas suam habet originem ex multiplici acceptione actionis & passionis; nam primò accipitur pro mero respectu aptitudinali, videlicet pro factivo & factibili, seu pro agente in potentiâ, ad passum in potentiâ; sed in hæc acceptione huc non spectat, quia non est prædicamentalis, sed transcendentalis rei identificata. Secundo modo accipi potest actio & passio pro actuali respectu rei transmutantis ad transmutatum, & transmutati ad transmutans, ut est percipientis ad percussum; verumtamen nec in hæc acceptione huc inservit, quia est respectus extrinsecus adveniens, qui particulare constituit prædicamentum, & se hic per modum conditionis tantum habet, non verò pro ratione fundandi aliquam relationem hujus prædicamenti, quia tantum durat per illud tempus, per quod durat

actio, & postmodum statim definit, ratio vero fundandi in hoc predicamento debet semper manere, quamdiu durat relatio. *Tertio de viq;* modo prout hic de ea agitur, accipitur actio pro potentia activa in actum reducta, & passiva pro potentia passiva producti, sicut se habet generatio activa patris ad filium, ubi relatio fundatur in potentia generante, & actio requiritur veluti conditio necessariò prerequisite. Et ad hoc genus reducuntur etiam earelationes, quæ fundantur quasi in actione, ut est relatio discipuli ad Magistrum, Domini ad servum, quæ relationes fundantur in pactis, quæ moraliter censentur manere.

Tertius modus relativorum

ab Aristotele assignatus, continet relationes non mutuas, quæ fundantur in mensura & mensurabili, quales sunt scientiæ ad objectum, visus ad visibile, in quibus actus sciendi & videndi relationem dicunt ad objecta, objecta vero e contra non referuntur ad actus, huiusmodi autem relationes censentur à multis transcendentales, & non predicamentales, & quando eis opponitur Aristoteles; Respondent, eum locutum fuisse ad gustum vulgi, non vero quod ipse sic senserit; attamen quia Scotus videtur favere, quasi revera sint relationes ad hoc predicamentum spectantes, unde pro explicatione huius rei, in qua non modica est difficultas, sequentia subijcio notanda ex Scoto quodl. 13. per totum; Itaq; sciendum prater respectus, quos dicit actus ad potentiam elicentem, verbi gratia, intellectus ad intellectum; dicere etiam varios respectus ad ipsum objectum; primo enim dicit ad objectum relationem tendentis, quæ vocatur relatio *attingentis*, quia per illam potentia mediante suo actu, seu ipse actus attingit objectum, & hæc relatio est realis sibi actus, in quo fundatur sit intuitivus, & objectum aliquod reale existens, quia est inter extrema actu existentia; si autem actus sit cognitio abstractiva realis, non erit relatio, quia objectum vel non est existens, vel saltem non concurret, ut existens ad cognitionem. Secundo actus dicit relationem dependentis in suo esse ad objectum, tanquam effectus ad suam causam; & hæc relatio est realis, si objectum est reale, & spectat ad secundum modum, estq; distincta a priori, quia Deus posset in re producere cognitionem sine ullo concursu ipsius objecti, per quem meus intellectus attingeret objectum per cognitionem, quæ non diceret dependentiam ad objectum; ergo distinguuntur istæ duæ relationes, nempe attingentis & dependentis. Tertio, dicit actus relationem *mensurabilis ad objectum*, tanquam ad mensuram ipsum mensurantem, & huius relationis natura difficultè investigari potest, maximè tenendo, quod distinguantur realiter ab extremis, ut cum communi teneo. Pro quo sciendum 2. mensurari actu, juxta dicta, supra quam cognoscere perfectionem intrinsecam alicujus rei, per alterius rei perfectionem, in ratione accessus vel recessus, ad perfectionem rei perfectioris, ut ut mensurari dicat duplicem respectum, unum ad intellectum, cui notificatur ejus perfectio mensurata; alterum ad rem mensurantem, seu ad objectum, quæ dicitur mensura cog-

nitiois, & certificat intellectum de quantitate perfectionis rei mensurata, & hi duo respectus sunt rationis, & nec unus nec alter spectat ad tertium modum relativorum, unde notanter Philosophus non dixit: relationes huiusmodi consistere in respectu mensurati ad mensuram, sed mensurabilis ad mensuram, quod potest dupliciter accidere, primo ita, ut major vel minor perfectio cognitionis sit apta, cognosci per majorem vel minorem perfectionem objecti, quod objectum in se est essentialiter perfectius cognitione, & si sic intelligatur mensurari ab objecto, non quælibet cognitio est nata mensurari ab objecto, quia ipsa cognitio sæpè est in se perfectior essentialiter, quam sit objectum, verbi gratia, cognitio albedinis est essentialiter perfectior albedine. Secundo potest hoc intelligi ratione majoris perfectionis in objecto, scilicet quia cognitio est imago quædam & similitudo objecti, eatenus dicitur ab eo mensurabilis, quatenus imitatur ipsum objectum, tanquam res participata, illud à quo participat suum esse, seu ut loquitur Scotus: tanquam ideatam ideam, & quatenus sic imitatur objectum, potest esse ipso imperfectior, & in quantum dicit qualitatem spirituales, vitalem, sit perfectior, & in hæc relatione consistit tertius modus relativorum, & quod ista relatio distinguatur realiter à cognitione, ex eo patet, quia potest Deus conservare cognitionem destructa specie intelligibili & objecto simul, quo casu potentia non attingeret objectum, quod clarius videre est in actibus voluntatis, quia Deus posset ponere actum amoris in voluntate non præsentis objecto, in quo casu nec amaret nec attingeret; ergo attingentia distinguitur realiter idem dico casu, quo poneret visionem beatam in lapide. His ergo præmissis sat difficultibus in hæc questione quaeritur primo, an Relatio habeat aliquod supremum genus? secundo, an hæc tria genera relationum sint huius predicamenti propria & adequata? utrumq; in Scholis sat controversum, Attamen ad primum

DICO I. Datur aliquod supremum genus

Relationis. Ità Scotus q. 25. predicam. & in 2. dist. 1. q. 4. n. 16. Cujus autoritate probatur, nam citatus primo loco, dicit: *Generalissimum in genere relationis est unum*, & in secundo asserit, quod *relatio habet suam distinctionem in suas species, sicut aliud genus habet distinctionem in suas species*. Probatur Conclusio: Quodlibet predicamentum debet habere aliquod supremum genus, sed relatio est predicamentum à cæteris distinctum; ergo debet habere aliquod supremum genus. Probatur mi. quia relatio huius predicamenti est res à cæteris distincta, sed quælibet talis res distincta constituit aliud predicamentum ab alio; Ergo. Probatur: Illud verum est genus, quod prædicatur de suis inferioribus specie diversis; sed in relatione ut sic est aliquod, quod prædicatur de inferioribus suis specie diversis; ergo habet verum genus. Probatur mi. quia relatio ut sic de omnibus inferioribus prædicatur, secundum respectum ad aliud se habere; ergo prædicatur de pluribus inferioribus specie diversis secundum eandem rationem. Sed in Contra.

IV.

Datur supremum genus Relationis.

Arguitur. Non potest abstrahi ab omnibus relationibus hujus prædicamenti aliqua ratio communis prædicamentalis; ergo non debet assignari aliquod supremum genus hujus prædicamenti. Probat ant. quia non potest abstrahi ab omnibus fundamentis relationum particularium aliquod fundamentum univocum ipsis; ergo neq; poterit abstrahi à relationibus illis particularibus aliqua ratio univoca ipsis. Probat consequen. Quia illa relatio deberet habere fundamentum unum abstractum à fundamentis aliarum relationum. **R. 1.** negando ant. cum suâ probatione, quia licet non possit abstrahi aliquod unum fundamentum commune fundamentis particularium relationum, ratione entitatis, quia sic ad diversa prædicamenta pertinent; potest tamen reductivè aliquod commune fundamentum haberi. **R. 2.** negando ant. cum consequentiâ suâ probationis; & probationis ejusdem, quia cum relationes possint fundari in rebus primò diversis diversorum prædicamentorum, quæ non conveniunt in aliquo conceptu communi prædicamentali, non est necessè, ut relatio ut sic fundamentum prædicamentale determinatum, sed sufficit, quod sit aliquod indeterminatum, & idem dicendum est de termino.

Instatur. Omni relationi debet correspondere correlatio; ergo & relationi ut sic & consequenter non datur aliqua relatio, quæ sit supremum genus hujus prædicamenti. Probat consequentia; quia relatio quæ est supremum genus hujus prædicamenti est communis omnibus aliis, relatio & superior illis; sed relatio habens correlationem non est superior illâ, ergo. **R.** negando ant. tùm quia solum torquet hæc instantia solos Thomistas, qui asserunt relationem terminari ad suam correlationem; Scotistis verò contrarium sentientibus nihil negotii facit, quia illa suprema relatio potest terminari ad aliquod absolutum, & sic non debet terminari ad correlativum, & hoc dicendo, licet illud absolutum haberet correlationem, adhuc relatio illa posset esse ipsa prior pro instanti naturæ, quia ad ipsam non terminaretur, & pro illo instanti, quo prior esset, esset etiam ad eam superior. **R. 2.** negando iterum ant. quia relationes tertii generis non habent correlationem secundum communem; ex quo patet, quod relatio ut sic, quæ est supremum genus hujus prædicamenti, correlationem non habeat, quia si haberet, necessarò omnis relatio contenta, sub ipsâ habere deberet correlationem. **R. 3.** dist. ant. relationi cuiq; in particulari transeat, relationi ut sic abstractæ ab omnibus inferioribus, nego, & consequentiam.

VI. **Dico 2.** Præfati tres modi relativorum & relationum sunt sufficienter assignati. Ita post Doctorem Zerbiū &c. plures Scotistas Maltrius: Quia omnes relationes, quæ haberi possunt, in illis tribus comprehenduntur modis, & ad illos reducuntur; ergo sunt sufficienter assignati. Probat ant. Quia si aliqua non reducerentur ad istos tres modos, maximè relationes causæ materialis, formalis, & finalis, ad suos effectus, distantia, coexistentia & propinquitatis, re-

Bene enumerantur tres modi relativorum,

latio unionis & amoris ad amabile; sed istæ relationes omnes aliquo modo possunt ad eas reduci; ergo. Probat mi. quia in primis relationes causarum possunt reduci ad secundum genus, sumendo actionem & passionem in largiori aliquâ acceptione, relationes distantia & propinquitatis ad modum primum, sumendo unitatem & multitudinem pro convenientiâ aliquorum, etiam ad locum, undè quemadmodum duæ albedines dicuntur sibi similes, quia habent unitatem in qualitate, sic propinquitas erit convenientia duorum in aliquo loco &c. itè unio propter eandem rationem extendendo unitatem entitatis ad unitatem unionis, & omnia sex ultima prædicamenta congruè reducuntur ad actionem & passionem, quia in quolibet invenitur aliquid activum & passivum. Relatio denique amoris ad amabile, si non aliâ ratione, saltem ratione non mutuitatis reduci poterit ad tertium modum relativorum, & insuper, quia est actus vitalis; si verò consideretur veluti effectus ad suam causam, tunc ad secundum modum: ergo &c.

Dico 3. Species relationis ut sic, prout hoc quantum constituit prædicamentum, non sunt enumerati modi supra in quantum comprehendendum relationes, quæ quocq; modo ad eos reduci possunt, bene tamen ex singulis modis desumi possunt. Hæc in re est etiam Maltrius.

Probat prima pars, quia Aristoteles non intendit per enumerationem illorum modorum assignare species hujus prædicamenti, sed solummodò explicare rationes ad quas omnes relationes congruè reduci possent; quod autè non intenderit, ex eo patet, quia exempla quæ attulit, nonnulla spectant ad relationes extrinsecus advenientes, alia planè ad relationes transcendentales.

Probat etiam secunda pars, quia in omnibus tribus modis reperiuntur relationes intrinsecus advenientes, ergo non ex uno, sed ex omnibus species desumi debent.

Pro Completo hujus materiae Nota Aristotelem in cap. ad Aliquid, quinque assignasse proprietates relationum. Prima est: habere contrarium, sic dissimilitudo contrariatur similitudini, hoc tamen intelligendum est ratione fundamentorum, quæ se pellunt formalitèr ab eodem subiecto, qualia possunt esse albedo & nigredo; hæc proprietas etiam non convenit omnibus, quia Pater & Filius non contrariantur sibi propriè. Secunda proprietas est suscipere magis & minus, hocq; non formalitèr, sed fundamentalitèr, sed nec hæc omnibus competit; Quia relationes identitatis & diversitatis æqualitatis, & secundi modi non suscipiunt magis & minus, quia esse ejusdem speciei, vel diversæ esse æquale, vel Patrem aut Filium in indivisibili consistit; sicut etiam relationes similitudinis, quia illa tantum censentur similia, quæ in eodem gradu qualitatis conveniunt, verbi gratiâ, duo alba ut quatuor. Dissimilitudo verò quæ huic opponitur, magis & minus suscipit, in hunc sensum, quia magis simile est, album ut duo, albo ut octo, quam album ut sex. Item relationes inæqualitatis, quia magis inæqualis est palmus ulnæ, quam semi-

una; quo sensu dixit etiam Aristoteles 4. Met. 4. non eodem modo errare eum, qui putat quatuor esse quinque, qui putat esse centum. Tertia proprietates est, quod ea, quæ sunt ad aliquid dicantur ad convertentiam, id est, quod valeat ab uno ad aliud, ut, Pater est, ergo Filius, & contra Filius est, ergo Patris Filius. Quarta

est: Quod relativa sint simul natura; id est quod posito uno, ponatur & aliud, & quod ablato uno, auferatur & aliud. Quinta denique quod sint simul cognitione, id est, quod ad cognitionem unius, sequatur & sequi possit cognitio alterius.

DISPUTATIO VII.

DE SEX ULTIMIS PRÆDICAMENTIS.

Materiam hanc conabor expedire breviter, non æquidem ratione ductus, quam nonnulli adhibent ex eo, quod res sit parvi, & non de tantâ difficultate, in quo maxime videntur injuri, sed ex eo, quia in Physicâ tam de actione, quam de loco & tempore reditur sermo. De his prædicamentis ex professo fusè scripsit Gilbertus Porretanus, Pictavorum Episcopus, Divi Bernardi coadjutor, contra quem etiam idem sanctus calammum serm. 30. in Cantica & in Concilio Rhemensi strinxit, qui propter solertiam in explicandis prædicamentis, à Scholasticis Author sex principiorum intitulari meruit. Suppono autem cum Scotistis communiter, sex ultima prædicamenta esse relationes extrinsecus advenientes, quia non possunt dici, quod sint denominationes extrinsecæ, quia videtur ridiculam dicere manum meam calefactam ex applicatione ignis esse extrinsecam denominationem, et si que difficultas fuerit in decursu solvam: sit igitur

QUÆSTIO I.

De Actione & Passione V. & VI. Prædicamento.

Omnia quæ de actione, vel passione in controversiam vocari possunt, in hæc explicabo quaestione. Circa actionem verò potissimum quaeritur, quæ nam relatio constituat hoc prædicamentum? secundò in quo subiectetur? tertio an semper intercedat inter causam & effectum? Pro Resolutione primi dubii.

Notandum 1. Actionem esse nomen equivocum, quia significat plura, secundum diversam rationem; primò enim significat actiones vitales, quibus potentia vitales tendunt in sua objecta, ut intellectus in intelligibile, voluntas in volibile, visus in visibile; secundò sumitur pro re aliqua actâ, seu, pro effectu productò, & sic quemadmodum priores sunt immanentes de genere qualitates, ita etiam tales actiones non spectant ad aliquod particulare prædicamentum, sed jam ad hoc, jam illud, juxta diversitatem & exigentiam cujuslibet rei productæ. Tertio tandem accipitur pro respectu, qui resultat in causam producentem aliquem effectum, & inter ipsum effectum, Verum

Notandum 2. Quòd in productione effectus ab aliquo agente creato variè intercedere possint relationes, verbi gratiâ, quando ignis producit aliud ignem, tunc primò passum, verbi gratiâ lignum, primò transmutatur accidentaliter per requisitas dispositiones ad formam ignis introducendam, si sit subiectum inchoatum, & tunc resultat relatio transmutantis ad transmutatum accidentaliter: postea reperiuntur duæ relationes aptitudinales, inter agens & effectum proximè producendum, scilicet productivum & producibile; similiter duæ actuales, nempe producentis & producti, verbi gratiâ, quando ignis producit formam substan-

tialem ignis in materiam ligni, & talis relatio vocatur in agente generatio activa, productio activa, & actio, &c. & in effectu dicitur generatio passiva, productio passiva, & passio &c. & hanc concomitatur relatio transmutantis & transmutati. Præterea intercedit duplex alius respectus, vel relatio inter agens & effectum à se productum, non infieri, quemadmodum consistebant priores, sed in facto esse, & hæc manet, quamdiu manet utrumq; extremum in tali statu, vocatur iisdem nominibus sicut priores, præterquam quòd loco illius infieri addatur in facto esse, & est intrinsecus adveniens, sive sit illa, quæ terminatur ad solam formam productam, seu ad totum compositum; deinde sunt etiam relationes educantis ad eductum, inducentis ad inductum, de quibus in Physicâ, quæ sunt omnes intrinsecus advenientes, & à se invicem distinctæ, ex eo, quòd una detur & reperiatur sine alterâ, nam anima rationalis inducitur in corpus, & non educitur de corpore, quia creatur, & quia agens creatum non producit aliquam formam connaturalitè, nisi dependentèr à subiecto & in subiecto. Tandem inter agens & subiectum, seu passum in quod introducit formam, resurgit relatio transmutantis ad transmutatum in facto esse, sicuti superius dicebam, resultare relationem transmutantis ad transmutatum infieri, post activam generationem & activam productionem in fieri, quæ relatio transmutantis ad transmutatum est relatio extrinsecus adveniens, ut docet Scotus 4. d. 13. q. 1. n. 11. his verbis: *ille autem respectus, qui est, ad passum est, extrinsecus adveniens, quia bene possibile est activum & passivum esse, & etiam approximata, & tamen non habere istum respectum, quòd agens sit illud, à quo transmutatur, nec subiectum illud sit, quòd transmutetur, utpote si est aliquod impediens actionem &c.* De quâ ratione ad resolvendam primam partem hujus quaestionis circa actionem

Dico I.